

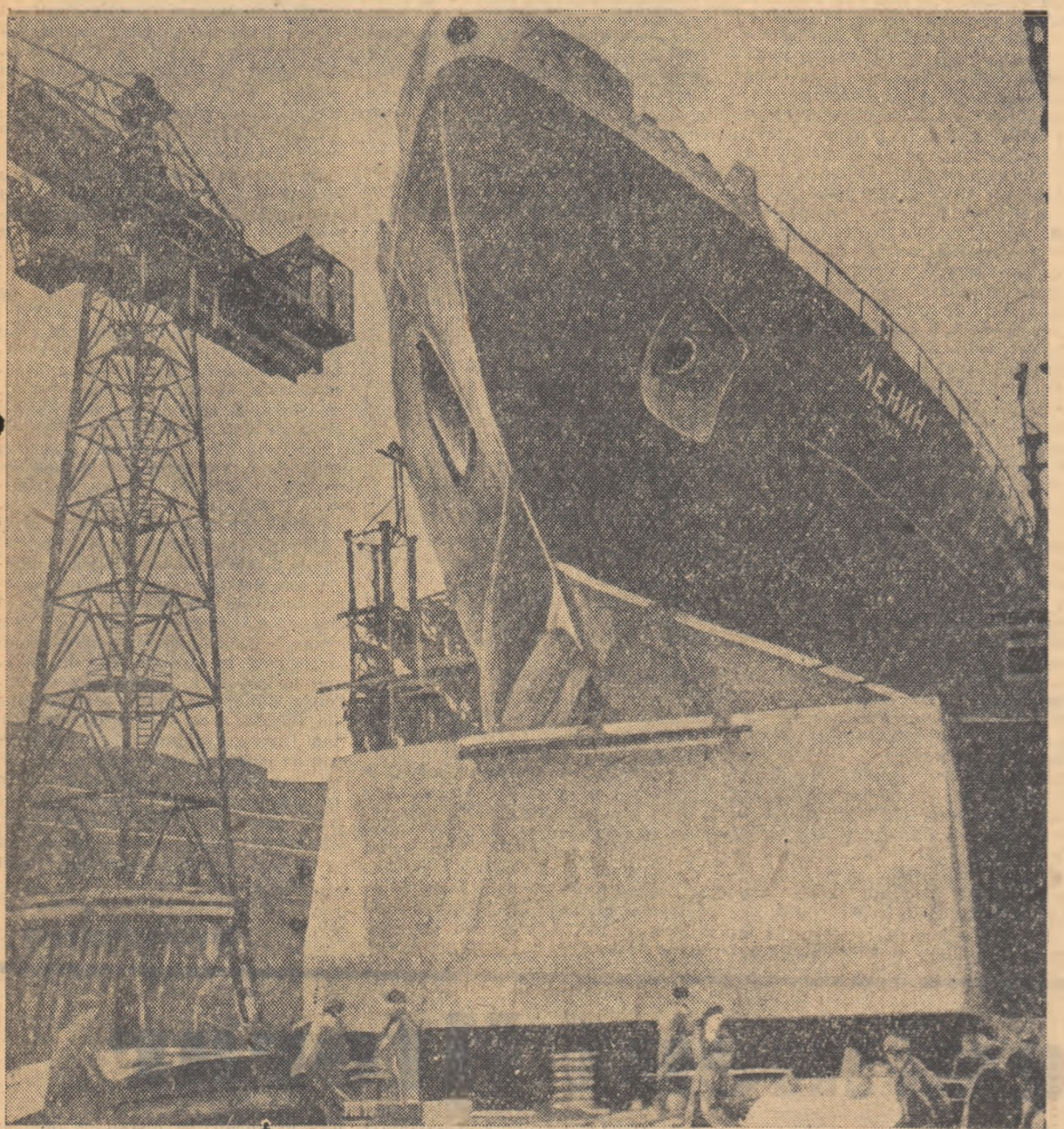
VEAC NOU

Organ al Consiliului General A.R.L.U.S.

ANUL XIII Nr. 49

Vineri 13 decembrie 1957

4 PAGINI, 25 BANI

Spărgătorul de gheață atomic înainte de lansare.

Un eveniment epocal în istoria navigației

de contraamiral ing. Gr. Martes

Puține nave au fost întimpinate cu atia interes ca spărgătorul de gheață „Lenin”. Interesul științific de construirea acestui vas este, de altfel, foarte justificat. Acesta nu este doar un spărgător de gheață de exact două ori mai mare și mai puternic decât faimosul „Glacier” al americanilor, care deținuse atia vreme supremația în acest domeniu. Datorită folosirii energiei atomice în primul rând, precum și a altor noi cercetări ale științei și tehnicii moderne, vasul „Lenin” marchează o nouă etapă în construcțiile navale.

Problema fundamentală pentru fiecare mijloc de transport — navă, locomotivă, avion — o constituie rezerva de combustibil. Prințul naval neajuns al actualilor spărgătoare de gheață este tocmai mica autonomie de care dispun. Astfel, un spărgător de gheață, la care 30 la sută din greutatea navei o constituie rezerva de combustibil, poate naviga fără escază doar 20 de zile și 40 de nopți. În cazul propulsiei Diesel-electrice, o navă de același deplasament ca spărgătorul de gheață atomic poate naviga fără întrerupere cel mult 49 de zile și 40 de nopți, durată cu totul insuficientă pentru nevoile unei expediții de mare amploare.

Pe de altă parte, ambarcarea unei cantități prea mari de combustibil la bord nu permite amplasarea unor mașini mai puternice, și nici construirea corpului din table suficient de groase (deci grele), ceea ce limitează posibilitățile navei în spargerea gheții. Folosirea propulsiei nucleare dădea mai bună soluție acestor probleme tehnice dificile.

Spărgătorul de gheață cu motor atomic poate lua la bord combustibil chiar pentru cîțiva ani. Totuși, perioada de navigație fără escază este limitată la un an, din cauza celorlalte

provizii necesare în călătorie (alimente, apă potabilă etc.), precum și datorită faptului că această durată este mai mult decât suficientă pentru orice expediție polară. Noua navă-amiral a flotei sovietice de spărgătoare de gheață, prevăzută cu instalație atomică, ar putea să înconjoare de trei-patru ori Pământul pe la ecuator (120.000—

180.000 km.), fără să-și reimprespăteze rezervele de combustibil.

Dezagregarea nucleelor atomilor dintr-un singur kilogram de uraniu 235 degajă o energie egală cu 23.000.000 de kilowați-ore, în timp ce arderea unui kilogram de cărbune superior dă numai opt kilowați-ore, deci de aproape trei milioane de ori mai puțin. În cazul cind spărgătorul de gheață ar fi funcționat cu un aparat motor clasic, pe bază de combustibil lichid, la această putere ar fi consumat în 24 de ore 70 tone păcură. Pentru un an ar trebui ambarcate deci 25.550 tone, adică 2.555 de vagoane de cale ferată, ceea ce este imposibil. Această mare cantitate de combustibil este înlocuită în cazul spărgătorului de gheață „Lenin” cu numai 10 kg de combustibil nuclear.

Procesul de transformare a energiei nucleare în forță motrice este în principiu asemănător celui realizat în prima centrală atomică electrică din lume, care funcționează tot în Uniunea Sovietică din anul 1954. Centrala atomică electrică a navei, de peste șase ori mai puternică decât centrala experimentală a Academiei de Științe a U.R.S.S., furnizează curent celor patru motoare electrice care acționează arborii elicelor instalate trei la pupa și una la prova.

Pentru a feri personalul de efectele neutronilor sau radiațiilor, întreg acest compartiment este înconjurat de pereți din oțel, de un strat de apă și de pereți din beton special. Comanda și controlul funcționării tuturor aparatelor și agregatelor din acest compartiment se face de la distanță, dintr-un post central utilat cu cele mai moderne aparate.

Compartimentele de locuit și cele de serviciu sînt iluminate de lămpi cu fluorescență care au un bun randament luminos și sînt foarte indicate în condițiile nopților polare, deoarece asigură o lumină similară cu lumina zilei. Nava este dotată cu laboratoare bine utilitate, precum și cu confortabile amenajări pentru locuit, avînd, pe lângă cabine și cămări, sală de lectură, club, sală de fum, sală de muzică, cabinet medical înzestrat cu aparatură medicală necesară, o bibliotecă mare, teatru-cinematograf, bucătărie, cabine cu dușuri etc. În general, pe bordul spărgătorului de gheață atomic sînt amenajate aproximativ 1000 de încăperi sub punte și deasupra punții,

toate fiind dotate cu cel mai modern confort. Cabinele membrilor echipajului, calculate pentru un om sau doi, au paturi pliante, mese de scris, foliole etc. Hrana, pregătită în bucătăriile electrice, este adusă în cabine cu ajutorul unor lifțuri speciale. Toate compartimentele, cabinele și încăperile navei posedă instalații de aer

condiționat, calorifere, instalații de apă caldă și rece etc. O atenție deosebită este dată rezervelor de alimente care trebuie să asigure existența întregului echipaj pe timp de un an. Vasul este prevăzută cu instalații frigorifice de mare capacitate și cu încuiri speciale amenajate pentru depozitarea apei de băut.

De asemenea, nava are cea mai modernă aparatură de navigație ca: pilot automat, girocompas, sonde ultrason, trăsore de drum, radioloca-toare, stații de radio. Aparatele automate vor asigura în perfecte condiții navigația pe timp de ceață și în noaptea polară, semnalind din timp prezența sau apropierea icebergurilor. Trebuie subliniat că o caracteristică a acestei nave faptul că toate procesele, începînd cu regimul reactorului nuclear și terminînd cu trăsarea drumului electronic, care înlocuiește omul în cele mai grele posturi. Nava atomică constituie astfel o construcție tehnică complexă, un mecanism unic. Automatele în la curent chiar și jurnalul de bord, înregistrînd tot ce se petrece pe navă, în jurul ei, deasupra și sub ea. Comandantul și echipajul dau ordine automatelor, primînd rapoarte de la acestea asupra telefonului cum se desfășoară operațiunile.

Pentru explorarea regiunilor prin care va naviga, spărgătorul de gheață are la bord două elicoptere adăpostite într-un hangar special, care vor servi pentru recuperarea ghețurilor din drumul navei. Puntea superioară a navei este amenajată pentru decolare elicopterelor și are instalații speciale de alimentare cu combustibil.

De asemenea s-au construit dispozitive la prova și pupa, prin care se vor putea lansa torpile speciale pentru spargerea ghețurilor. La prova există o elice pentru aspirarea apei de sub stratul de gheață, făcîndu-l să se prăbușească sub propria greutate.

Spărgătorul de gheață este o construcție sudată, cu corpul format dintr-un oțel cu rezistență superioară față de oțelurile obișnuite. Pentru a ne da mai bine seama de soliditatea corpului navei trebuie să menționăm că grosimea tablelor bordului la centru este de 32 mm, pentru că în extremitățile prova-pupa s-a ajuns pînă la 52 mm. Uriașă etravă a navei cîntărește 26 de tone, iar etamboul 83 de tone. Înainte de a trece la construcția

Ați auzit de „jemciujina“?

În presa sovietică se întîlnește foarte des un cuvînt, cărui echivalent în s-ar putea găsi un echivalent în romînește. Este vorba de cuvîntul „jemciujina”. Este un cuvînt confecționat de poezii. Dar răspîndirea lui se datorează mai mult geologilor.

„Jemciujina” a devenit, în ultimii ani mai toate regiunile Uniunii Sovietice. Și regiuni ale Nordului vechic înghețat și regiuni ale Așiei Centrale, prîjinite de soare, și Orientul îndepărtat, scaldat de Oceanul Pacific și Ucraina apropiată de noi. În romînește „jemciujina” se poate traduce și ca perla. În înțelesul pe care i-l dă publicistica, „jemciujina” înseamnă o regiune cu zăcămintele minerale fabuloase.

Din todeauna Rusia a fost considerată o țară bogată în resurse naturale. Dar aceasta era mai mult o presupunere decît o concluzie a unor cercetări serioase. Rezervele explorate de minereuri de fier și de cărbuni ale Rusiei prerivolucionare nu reprezentau decît ceva mai mult de 3 la sută din rezervele mondiale.

Vechea presupunere a căpătat, mulțumită muncii geologilor sovietici, o confirmare strălucită. Și o confirmare cu un dublu aspect. Rezultatele cercetărilor lor arată că și zăcămintele minerale ale Uniunii Sovietice sînt răspîndite pe întreg teritoriul sovietic și că aceste zăcămintele ocupă, prin volumul și calitatea lor, după caz, fie primul loc în lume, fie unul dintre primel locuri.

Principalele direcții de dezvoltare a economiei sovietice, așa cum au fost ele definite în raportul prezentat la sesiunea jubilară a Sovietului Suprem de către N. S. Hrușciov, sînt admirabil servite de descoperirile geologilor sovietici. La drept vorbind, acestea nu au o mai mică valoare umană și poetică decît triumful savanților sovietici, care au deschis drumul spre cosmos. Dacă acestea din urmă îngăduie să se întrezărească vremea cînd omul eliberează lanțurile gravitației și va lua zborul spre alte planete, cele dintîi permit să se determine locul și amploarea unor noi focare de intensă civilizație aici pe pămînt.

Se știe că la temelie întregii dezvoltări a economiei sovietice stă dezvoltarea energeticii sovietice. Aceasta a primit o temelie sigură și puternică prin descoperirea unor zăcăminte de cărbuni care au făcut să crească resursele cunoscute de la 230 miliarde în vechea Rusie, la 8.670 miliarde tone în momentul actual. Pe hartă sînt însemnate resursele carbonifere, actualmente cunoscute ale Uniunii Sovietice. Pețetele negre, care reprezintă bazele carbonifere exploatare mai demult, Donbass-ul, Kuzbass-ul, Karaganda, bazinul Moscovei și al Peclorilor, sînt de cîteva ori mai mici decît pețetele care reprezintă bazele carbonifere

descoperite de-a lungul Transiberianului și între fluviile Ienisei și Lena. Dar în balanța energetică a Uniunii Sovietice se vor produce în anii următorii schimbări însemnate. Alături de cărbuni, petrolul și gazele naturale sînt destinate să joace un rol din ce în ce mai însemnat ca surse de energie. În cursul vînzătorilor 15 ani, extracția gazelor naturale trebuie să se mărească de 13—15 ori.

Prin descoperirea bogatelor zăcămintele petrolifere situate între Volga și Ural, de unde de pe acum se scoate mai mult țîței decît în singura regiune petroliferă cunoscută în Rusia prerivolucionară, cea din Transcaucazia, prin descoperirea unor alte zăcămintele petrolifere în Asia Centrală, în Caucazul de Nord, în insula Sahalin, în bazinul Peclorilor, prin descoperirea unor bogate zăcămintele de gaze naturale în bazinul Volgii, în Ucraina, în tinutul Stavropol, în Turmenia, în republicile autonome Komi și Jakutia — îmbunătățirea radicală a balanței energetice a Uniunii Sovietice este asigurată.

Uniunea Sovietică ocupă primul loc în lume și în ceea ce privește rezervele de minereuri de fier. Acestea au sporit de la 2 miliarde tone în vechea Rusie, la 35 miliarde tone în momentul actual. Din acest punct de vedere, alți partea europeană a Uniunii Sovietice cit și regiunile de peste Ural sînt la fel de bine înzestrate. Dacă în partea europeană a Uniunii Sovietice, viitorul metalurgiei sovietice este asigurat prin zăcămintele de minereuri de fier din Ucraina, din nord-vestul Uniunii Sovietice, din Transcaucazia, dar mai ales prin zăcămintele practic inepuizabile din regiunea anomaliilor magnetice de la Kursk, dincolo de Ural, în afară de zăcămintele cunoscute mai de mînt, — au fost descoperite în nordul Kazahstanului (regiunea Kustanai) și în Siberia occidentală, zăcămintele de minereuri de fier care asigură pe deplin dezvoltarea celei de a treia baze metalurgice a Uniunii Sovietice.

Acestea sînt numai cîteva exemple. În genere, se constată că Uniunea Sovietică dispune acum de toate felurile de minereuri utile în cantități necesare pentru dezvoltarea continuă a economiei sale naționale. Foarte deoculte sînt cifrele care arată ponderea resurselor cunoscute de zăcămintele minerale ale Uniunii Sovietice în resursele mondiale. Pe teritoriul Uniunii Sovietice sînt concentrate 41 la sută din rezervele mondiale de minereuri de fier, 88 la sută din rezervele de minereuri de mangan, 57 la sută din rezervele de cărbuni, o parte importantă din rezervele de petrol.

Lărgirea considerabilă a bazel de materii prime a Uniunii Sovietice are o mare însemnătate pentru țările socialiste. Uniunea Sovietică furnizează acestor țări nu numai produsele industriei sale de construcție de mașini, nu numai produsele agriculturii sale, ci și materii prime minerale. Exportul de minereuri de fier și al Uniunii Sovietice, de pildă, către țările de democrație populară a crescut mereu în ultimii ani. El a fost de 792.000 tone în 1946, a atins 3.227.000 tone în 1950 și a ajuns la 9.124.000 tone în 1956.

Astfel de cifre caracterizează mai bine ca orice cuvinte caracterul relațiilor dintre Uniunea Sovietică și țările de democrație populară. Și pentru a pune aceste cifre într-o lumină completă, vom cita și o altă serie de cifre, care vorbesc tot de la sine, într-o altă limbă. Pînă în anul cel de al doilea război mondial, S.U.A. exportau petrol și cupru. Astăzi S.U.A. importă pînă la o treime din consumul de cupru și pînă la o șesime din consumul de petrol. Cifre asemănătoare se pot cita și pentru minereurile de fier și altele. Monopolurile americane au pus mîna pe surse bogate de materii prime și le exploatează. Economia americană și-a accentuat caracterul parazitărilor.

Alexandru Leon

America îl descoperă pe Columb

Poate că gospodinele sovietice nu au în bucătăriile lor utilajul casnic de o tehnică atia de ingenioasă ca acela al bucătărilor americane. Aud că în America s-ar fi născocit o sobă de gătit automată, care face inutilă carnea de bucate și prezența gospodinei. Agregatul electric al spărgătoare de ouă și le răsfoară în tigaie, presară, în cîntimile cerute de arta culinară, toate condimentele, de la sare pînă la cîmbătar și piper, viră tigaia la loc și-ți pune omleta în lăturie după ce ai apăsat pe-un simplu buton. Ei drăcie, ar zice nevestele noastre uluite de tehnica asta care a dat buzna atia de intempestiv în bucătăria lor. Lucrul e de mirare, înțind ne-au plăcut întotdeauna născocirile ingenioase și în lăturie lor aproape că devenim niște copii dornici de poze și de joacă.

Aș merge chiar mai departe cu simpatia mea pentru grozavul spirit inventiv american dacă, la fața de acest bucătar-robot care gătește biltec pe malul Hudsonului, n-ar exista în restul lumii decît prostii arhaice, iască și anarare. „Dară vezi matală, mai ieri am ridicat ochii spre cer și am zărit o stea de mîrire de două, repede mișcătoare. I-am auzit și semnalele herțicene.

Un posesor al unei bucătării ultra-moderne a declarat totuși la un conclave de presă: „oricine ar putea arunca în spațiul sideral o bucată de fier asemănătoare”.

Despre abatoarele din Chicago s-a spus că au o instalație atia de perfecționată încît porcul urcat din colet pe banda rulantă ajunge la capătul ei transformat în sunci de Praga, slănină aluată, suncă în aspic, salam și cîrnați. Ba, lucru și mai grozav, dacă nu-ți plac preparatele, slănița să meargă îndărăt, banda rulantă refacă din cîrnați și slăniță porcul așa cum era în cocina lui. Nu știu cit de departe de Chicago se află Cap Canaveral dar știu că se află în aceeași țară pe care în anii copilăriei mele o asemuiam cu țarașia Pays de Coccagne. Generalul care s-a

lăudat, sălîndu-și pieptul cu eghilești, că oricine ar fi în stare să proiecteze în spațiile cerești o bucată de fier, cum zicea că este spiritul numărul 1, va fi fost și el printre oficialii în noaptea de 4 decembrie, la Cap Canaveral. Oh, dar niciodată nu i s-o fi părut că orele trec așa de încet! La ceasurile 23.00 g.m.t. de la Cap Canaveral trebuia să-și la zborul o seră de aluminiu, de dimensiuni unui ou de cocostier, ori de struț. Apoi lansarea a fost amînată pentru orele 1.20 g.m.t. A trecut și această oră, fără ca oul să-și la zborul. Apoi s-a anunțat ora 6.00 g.m.t.

Dacă ar fi fost vorba de o bucătărie-robot, oricite ouă și-ar fi putut lua zborul în undelele lui tîngire. Dar vezi dumneata, oul acesta de aluminiu trebuia să zboare la sute de kilometri înălțime. Condițiile date ale întrecerii, acolo au așezat pila! Și nu mai e vorba de o tigaie pe care o minuieste expert, robotul, ci de o rachetă purtătoare. Nu mai e vorba de undelele, ci de un combustibil teribil prin lăntăstia lui loră.

S-ar putea ca pînă la urmă să pornească și de la Cap Canaveral siera de aluminiu cu forma și dimensiunile atia de asemănătoare oului. O seră de un kilogram și jumătate! Cu un diametru de 16 centimetri. Cit un ou de struț. Satelitul sovietic numărul doi, care zboară și azi pe deasupra planetei noastre, de cîteva sute de ori mai mare.

Și iar îmi vine în minte lăudă nesăbuită a generalului care a spus că nu-i mare lucru să arunci o bucată de fier în spațiul cercesc. Vai amintiri cum a așezat Columb oul pe masă, în piciorare? L-a așezat atia pe ce l-a fierit, izbindu-l ușurel pe tabla mesei... A, pui asta o știam și noi, au spus cei cu care s-a întrecut. Generalul lăudăros a rămas, se pare, la mentalitatea competițiilor lui Columb. Ba și mai rău. Fiindcă pînă una alta, nu poate pune un ou pe cer...

Petru Vintilă

Stadiul actual al unei dispute mai vechi

De mai multă vreme biologia constituie terenul unor dispute aprinse, ce au trecut uneori granițele acestei științe atingînd și alte domenii — în special filozofia.

În cadrul acestei controverse, un loc important ocupă însemnata problemă a eredității și variabilității ei. Plecînd de la interpretarea materialistă a lumii organice, I. V. Micurin demonstrează posibilitatea dirijării eredității plantelor și animalelor. Teoriile elaborate de marele biolog sovietic răsîrnuc din temelii lezele adepiilor geneticii clasice, weismanniste-morganiste. Disputa e îmbrăcat, de-a lungul anilor forma diferite și a grupat, în ambele lăbure, un important număr de oameni de știință. Un recent articol al academicianului Lisenko aduce o serie de elemente prețioase în această discuție.

Cum stău în prezența lucrurilor în acest domeniu? Astăzi este evident că raportul forțelor este și devine tot mai favorabil partizanilor învățăturii micuriniste. Aceasta, pentru că în biologie, ca de altfel în oricare alt domeniu al științei, practica este criteriul care verifică justetea oricărei teorii. Or, numeroșii continuatori ai opereii lui Micurin, partizanii concepției materialiste în biologie, au acumulat o bogată experiență faptică în obținerea unor modificări dirijate ale formelor organice, prin perfecționarea continuă a diferitelor metode — agrotehnice, zootehnice și de laborator.

Este important de relevat că, printre numeroșii adepi ai învățăturii micuriniste nu se află numai biologi sovietici, ci și savanți din China Populară și din celelalte țări de democrație populară, și chiar din Franța, Japonia și alte țări capitaliste.

De fiecare dată, practica a confirmat justetea teoriei micuriniste. Prin folosirea unor metode de mîrire a rezistenței organismelor, continuatorii opereii lui Micurin, printre care se numără remarcabilii agrobiologi sovietici ca prof. Kovarski, academicienii Avskian și Milovan, au reușit să transforme grîul de primăvară în grîu de toamnă, mult mai rezistent la frig în cooperare cu soluțiile de grîu de toamnă existente. Metodele de mîrire a rezistenței au fost extinse și la alte plante agricole și la pomii fructiferi.

O importanță confirmare teoretică și practică a posibilităților de modificare a eredității oferă și obținerea hibridilor vegetativi la plante și animale. Existența hibridilor vegetativi constituie și prin ea însăși o gravă înfrîngere pentru adepiii geneticii clasice, care consideră ereditatea ca o anumită substanță specifică, deosebită de organismul viu, localizată numai în anumite particule (gene) ale cromozomilor din celulele sexuale. Hibridii vegetativi demonstrează că ereditatea este o însușire a organismului viu și că, în anumite condiții oricare parte, orice substanță din organism poate deveni purtătoare a eredității. În legătură cu aceasta se citează numeroase cazuri de obținere a unor hibridi vegetativi și a unor hibridi intraspecifici, între două soiuri de plante sau rase de animale, foarte asemănătoare celor obișnuite pe cale sexuală.

Pentru modificarea eredității nu loți creale metode noi, care duc la schimbarea caracterului conservativ al însușirilor ereditare, în scopul transformării proceselor de asimilație și disimilație — condiție esențială pentru schimbarea eredității. Modificarea eredității depinde în foarte mare măsură și de influența condițiilor de mediu. Aceasta modificare se caracterizează prin apariția în organismele vii a unor noi neștii de adaptare. Meritul adepiilor concepției micuriniste în biologie este de a fi descoperit laele dezvoltării lumii organice, legile biologice ale eredității și variabilității ei, înfrîmînd teoria îmbrățișată de partizanii geneticii clasice cu privire la rolul determinant al

Z. Stănescu

C. Parachevescu-Bălăceanu

(continuare în pag. 3-a)

Duminică 15 dec.
ora 9,30 dimineața:
rezultatele concursului nostru!
Tragerea la sorți și decernarea premiilor vor avea loc la Casa prieteniei romîno-sovietice din str. Batiște 14
Participanții la concurs sînt invitați să asiste

ORIZONT

CĂLDURĂ ȘI ÎNȚELEGERE PENTRU ARTA NOASTRĂ

G. Mironova

Prezența între rafturile și galețele librăriei a clientului, venit să achiziționeze o anumite carte ce-l interesează, mă intrigă mai puțin decât aceea a trecătorului atras din stradă, pe nepregătite, de irezistibilul magnetism al tipăriturilor expuse în vitrina. O sumă de tentații intermediare ar fi putut să-i ațină pasul grabit către un țel precis. Toate tentațiile pe care bulevardul comercial le proiectează în ochii pietonului aflat, începând cu fotografiile atelierului specializat în capete feminine stilizate „Rembrandt” și isprăvind cu tipăriturile decorative ale restaurantelor, în care s-a suflat, în matoneză, gelatină și sosuri savante, — materia primă animală și vegetală a bucătăriei.

Mi s-a întâmpinat nu odată, mergând îndărătul trecătorului zorit și refract, precum Ulise la ispitele ambiției, să-l văd oprindu-se brusc la vitrina librăriei. Și totdeauna această poticnire, ca să spun astfel, îmi transmite prin repercușiune, un fel de șoc emotiv, o mică explozie de mister pur indescifrabil, în inimă. Omul a furat din timpul său socotit milimetrice, câteva secunde, nu consacrate reflexelor obscure declanșate de o fotografie lunguroasă, sau de un biște apetisant, — ci pentru a privi niște coperti de carte. A privit și s-a continuat drumul. Și acest incident e tulburător ca o taină.

Alteori l-am văzut înfrîndu-și pasul deja demarat pentru itinerar, și rămânând cu el în aer, ca să zic așa, găsind între seducțiunea librăriei și ținta destinației sale inițiale, încruntând sprâncenele ca și cum ar cumpani o distanță ce poate fi scurată ca să-i permită plăcerea popasului prelungit. A găsit soluția și iată-l intrând repede în librărie...

Pe acest vizitator desprins meteoric din lumea activă a străzii, nu cred că îl deranjează puțină a bălăcărie. Îmi place să-l însoțesc tacit în hoinăreala printre tomuri, să stătoare cînd stătoarează, să trag cu urechea la volumul pe care-l cercetează, să-l frunzăresc împănînd de pe masa unde l-a lăsat, lupnă de o delicioasă curiozitate amicală.

Uneori cînd ne brodim împreună în vreo librărie, anonimul vizitator îmi provoacă un sentiment de jenă, de invidie, văzîndu-l familiarizat cu un text slav, în vreme ce eu sînt nevoit să-l identific în alte limbi, să mă multumesc cu cită-tîlmăcîre imi pot oferi ilustrații ce înviorăsceseră splendidele editări ale autorilor sovietici, clasici și moderni. Acestui sentiment umilitor l-am găsit toluși consolarea, ca de attea ori, vai!, nu atît în traduceri cit — cum am menționat, — în elocința de mare artă a graficienilor sovietici.

Gravura desenatorilor sovietici este o artă interpretativă a textului. Nu o traducere servilă, un pleonasm grafic sau un pretext de divagare fantastică, în dauna operii scriitorului. Este, dacă vreți, un comentariu inteligent făcut cu penelul sau cu cărbunele, pe marginea unor pagini de roman, de poem, de fabule, pe care desenatorii sovietici, deopotrivă, au zădit de milioane de comentarii. Este un cunoscut profund cînd aceste opere aparțin scriitorilor consacrați, literaturii populare. În această familiarizare cu operele poezilor și romancierilor rezidă secretul ilustrațiilor, ce impresionează prin naturalitatea și puterea lor de evocare.

Prodigioasă răspîndire a cărții în U.R.S.S. a popularizat și încetăținit nu numai numele autorilor, ci și personajele, tipurile eroice de genul marilor poeți și romancieri. Această lume reproducă în slovă (realitatea socială și activă a vieții) se întoarce tipizată artistic în realitatea-mască, ce a furnizat modelele.

Și astfel, personaje. Lui Gogol, Gorki, Pușkin, Tolstoi, luate din galeria tipologică a vieții, revin la sursă, își continuă existența, circula în ambianța socială și culturală de toate zilele, poposesc pe piața litografică sau pe hîrtia de desen din atelier. Trăsăturile lor anatomice, cele psihologice, inspirate de descrierea autorilor, se concretizează cu un mare meșteșug al tălmăcirii plastice, în imaginile ilustratorilor. Iar aceste imagini devin complementul reciproc și e suficient să privești o scenă desenată de Gherasimov, Derjuz sau alții, ca să trăiești aveva un episod din căruia lui Gogol sau Gorki, chiar dacă textul s-a estompat în memorie.

Artiștii sovietici cunosc intim personalitatea eroilor zugrăviți de romancier. Contactul cu dînșii nu-l o întîlnire fugărită și superficială, ci o sincer act de afecțiune. Acest sentiment l-am încercat, privind pe acel viu și splendid Taras Bulba, realizat de A. M. Gherasimov.

Gogol ar fi fost încîntat să-și recunoască dirzul zaporojan, în admirabila interpretare a desenatorului. Un Taras Bulba, așa cum ne-a fermecat cînd am citit epica povestire, sălbatic și neînfricat. Galopînd cu zaporojecii și lecorii săi, în iureșul înviorării războinic, într-o aprigă încălțare, al cărei elan irezistibil ridică desupra pînăntului cavaleada. Un Taras Bulba, erou fără frică și prihană, oprindu-și armăsarul în plină goană, ca să nu lase urmăritorilor luleaua ce i-a căzut din gură.

Insemnări ale unui vizitator de librărie

intensă încordare și pe fețe e imprimată o sfîșietoare neliniște. Vestile pentru poporul tobag.

Gusele lui S.S. Gubuladze, traducător în alb și negru, cu o viguroasă bărbăție a desenului, scene din „Viteazul în piele de tigru”, poemul lui Sota Rustaveli. Redarea realistă a acțiunii în episodul luptei cu fiara sălbatică, măturîndu-se competența artistului în studiul anatomiei, după cum decorează atestă experiența sa peisagistică și arhitectonică. Insa Gubuladze reușește să redea și stările sufletesti ale eroului, precum în scena măcinării eroului Tariel cu regina, ce-i stîrnește o dureroasă emoție și parcă totodată și o învinuitoare suferință.

Operele lui Gorki au găsit mulți interpreți în rîndurile artiștilor plastici sovietici. Bunoară Serghei Vasilevici Gherasimov, care a ilustrat romanul „Întreprinderile Artamonov”.

Am admirat minunata acuară ce înfățișează frumoasa familie descrisă de genul lui Gorki. E în acest grup „Bătrînul Artamonov cu fiii săi”, o extraordinară transpunere fizică și psihică a erorilor creați de marele scriitor. Strînsi parcă într-un moment ce ar vrea să simbolizeze urita unei familii caduce, expuși tuturor imperierilor morale și sociale.

În primul plan, înalt și subțire în caftanul său negru, chipul crispat de nu știu ce stăpînit viclenie sau perversitate, cu minile în buzunar, într-o atitudine de agresivă așteptare, — bătrînul Artamonov. În stînga lui, un fecior cu sapa grotescă, pe sub cozorocul cărăia mijsec ochi mici și iscoditori. În dreapta, pe un plan retrasat, alt fiu, parcă mai realizat sufleteste, cu o față rotundă, dragută, înflorată spre timpie de bucle tineresti. Și cea de a treia ordră, în marginea tabloului, fâp-tură ratată, disgrățiată de natură, cu un cap simșec băgat între umerii înalții de o tristă cocoșă pectorală.

Să ne oprim un moment înaintea ilustrațiilor realizate de Kukrinici (pseudonim colectiv) — după năvele de A. P. Cehov și îndeeșbi la desenele inspirate de altă scriere a lui Gorki „Foma Gordeev”. Scena intitulată „Pe platou”, un fel de întîlnire în mijlocul Volgii a unor inși care stau în picioare pe rudimentare ambarcații, e uimitor de sugestivă, prin elementele sale realiste poetice.

Intensiv impresionantă e și „Înmormîntarea lui Ignat”, cu acele personaje burghize, îmbrăcate în bizare și demodate costume, cu stupide înfățișări și alure, care merg în urma dricului. O înmormîntare grotescă și consternantă.

Altă scenă, puternic realizată, e aceea denumită „Foma legat”. Victima a răutății și persecuțiilor, prăbușit pe podă, nefericitul suportă cu o cruntă pasivitate dezlanțuarea prigonitorilor ce se năpustesc cu ocazii, pumnal și bastoane, asupra-i. Într-un grup și dinamic grup, excelente și variate capete.

Opera lui Aleksei Tolstoi „Petru I” a dat prilej lui Demostrii Aleksevici Smarnov, să evocă figura măreată a învingătorului lui Carol al XII-lea. În diferite episoade petersburghize, Artusul grațios al realizat nu o elidie împărătească, rece și convențională, ci acel chip în care se asocia majestatea augustă cu simplitatea umană manifestată totdeauna de Petru cel Mare, poporului de jos.

F. Brunea-Fox

V. G. Perov

F. M. Dostoevski

Opera cea mai caracteristică pentru înțelegerea genialului scafandru al sufletului omeneș — F. M. Dostoevski — cunoaște de aproape un secol o meritată celebritate. Și era firesc să fie așa. Lumea se cam sătura de foarte corect arhitecturizatele romane de bulevard sau de alcov în care conflictele se reliefează după același sistem, — am spune pe același calapod, în care eroul nu pot suscita decît curiozitatea vremenică a căutătorilor de „amuzament” iefin. După ce aflușul a fost ținut de tot felul de mediciori polițieri ai realităților urite sau de născocitori de incerte conflicte sentimentale rezolvate anapoda, s-a simțit nevoia altei literaturi. Și atunci a apărut, mai exact, a izbucnit Dostoevski.

Jată, aproape un veac de cînd s-a ivit în literatura rusă — și apoi în neamurate limbi — acest revoluționar al genului, care și-a bătut joc de toate „canoanele” critice, de toate regulile și principiile dascălilor, de fleacuri solemne, de to: ceea ce părea sacro-sanc.

Firește, artistul n-a văzut niciodată în meșteșugul scrisului un prilej de a forța indieriența publicului și de a câștiga notorietatea. El a crezut, cu ardore, în scrisul său și nu și-a dat seama de confuziile în care cîdeau de neînca, imaginind scene și portrete rupte de realitate, mistice, profund retrograde.

În post-fașa care însoțește tălmăcirea în romînește a romanului „Crimă și pedeapsă”, B. Riurikov constată

F. M. Dostoevski: „Crimă și pedeapsă”, Cartea Rusă, 1957.

in-țara noastră după instaurarea puterii populare. Cei mai buni artiști romini de astăzi urmau să fie înfățișați mai întîi la Leningrad și apoi la Moscova, cu destule lucrări pentru ca publicul sovietic să-și poată face o idee precisă despre stilul, despre personalitatea fiecăruia. Selecția fusese făcută cu multă grijă și cu o mare exigență. Nu puteai totuși să nu îi cuprînsi de emoție la gîndul că operele artiștilor noștri vor fi înfățișate publicului într-unul din cele mai mari muzee de artă din lume, într-un muzeu în care pot fi văzute opere de artă de o valoare neasemuită, culmi ale artei universale. Rara solicititudine ce ne-a fost arătată de conducerea Ermitajului și de specialiștii care au colaborat la munca propriu zisă de organizare a expoziției, spațiul larg ce ne-a fost pus la dispoziție și interesul manifestat din primul moment pentru arta noastră au fost de natură să-mi risipească temerile și să-mi dea încredere în reușita acestei expoziții. S-a recunoscut de la prima vedere nivelul artistic ridicat al lucrărilor trimise, originalitatea categorică, dincolo de orice influențe ce puteau fi semnalate, a celor mai mulți dintre artiștii noștri. O deosebită bucurie mi-a făcut în această privință declarația unuia dintre cele mai bune cunoșcătoare ale artei franceze, lov. Izerghina care, deplînd, cum era și firesc, mai ales la artiștii aparținînd generației vîrstnice, unele influențe ale artei franceze, a ținut să sublinieze că elementele preluând au fost perfect asimilate, stimulînd și nu anulînd personalitatea creatoare a artiștilor respectivi. Un deosebit interes l-a stîrnit din acest punct de vedere opera pictorului nostru G. Petrascu, care a apărut cunoșcătorilor noștri, ca un artist de o originalitate atât de puternică, încît căutarea în cazul lui a surselor de inspirație și a influențelor devenea cu totul irelevantă.

În timp de o lună și jumătate, la intrarea Ermitajului a filit steagul pa-

trierii noastre. În acest rîstimp 140.000 de leningradeni s-au perindat prin fața operelor artiștilor romini, care aduceau poporului prieten mesajul unei arte sincere, autentice, patrunș de dragostea de adevăr și de frumos. Pentru mulți dintre vizitatorii noștri și creația artiștilor noștri de seamă au devenit astfel, cu siguranță, noțiuni clare, pline de conținut. Spun cu siguranță pentru că și acolo și pretutindeni în muzeele și expozițiile pe care le-am cercetat mai apoi și la Leningrad și la Moscova, am văzut și admirat marea seriozitate, izvorînd din dorința vie de cunoaștere, de care dau dovadă cei mai mulți dintre vizitatorii muzeelor și expozițiilor din Uniunea Sovietică. Am văzut în expoziția noastră, pe lângă oameni maturi, pe lângă artiști bătrîni și tineri, elevi cu cataloagele expoziției în mîni sau cu cartelele în care-și notau cu grijă nume de artiști și de opere și fără îndoială și impresii. De altfel, cărțile de impresii ale expozițiilor se umplu repede cu însemnări sincere, spontane și nu rareori foarte complexe și subtile artiștilor sovietici prieteni mei mulți și admiratori conțratori lor, de o prietenie și o înțelegere ce depășeau întotdeauna limitele simplei poliței și a-mabilității de circumstanță, izburînd adesea năvalnică și tinerescă, așa cum s-a petrecut în scara aceea, și ea de neuitat, în care un grup de sculptori leningradeni, printre care și Anikusi, dîltătorul figurii romantice a lui Pușkin, s-au întîlnit cu maestrul Ion Irimescu, arătîndu-i o prietenie atât de puternică și de emoționantă încît fără îndoială că din ea ceva se răsfrînge asupra tuturor artiștilor noștri, ale căror înfăptuiri, sint sigur, vor fi întotdeauna salutate cu căldură și judecate cu înțelegere de artiștii sovietici.

Mircea Popescu

Un eveniment literar

că tendințele acestea „s-au accentuat și mai mult în anii de ocnă și deportare”. „Ocnă și deportare” — scria Em. Iaroslavski — l-au trînt pe Dostoevski atît fizicește cit și moralicește. Boala lui — era epileptică — s-a agravat în urma emoției provocate de ceremoniile execuției, și apoi, în închisoare nervozitatea i s-a intensificat. Dar rezultatul cel mai înflorât al ocnii și deportării a fost o puternică creație.

În ce constă această „puternică creație” — se știe. (Biografia marilor scriitori e unanim cunoscută). Dostoevski a semnalat, cu o putere de sugesție unică, răul, suferința, drama, dar n-a știut, n-a putut să mai vadă și cauzele adevărate ale durerii umane și, prin urmare, să-i alie leacul. „Dostoevski n-a putut să găsescă această ieșire lîndică pierdute ceea ce ducea la ea. A înțeles că mai crează în revoluție și tocmai în asta constă cea mai mare tragedie a vieții sale” (Revista „Bolșevik”, 1942, pag. 39).

Opera lui însă, va înfrunta veacurile pentru că, dincolo de gravetele erori de gîndire, a înfățișat realitățile timpului său. A înfățișat mizeria cumplită în care se zăteau milioane de oameni într-o societate nedreaptă, condamnată de istorie. A înfățișat pe profitori, pe exploatare, pe stăpîni robilor de ieri. A înfățișat figuri caracteristice vechilor orînduirii, drame și conflicte posibile (inevitabile, poate) numai și numai în condițiile lumii feudale și capitaliste.

Și arta sa e înegalată de vreun romancier, și înegalabilă. Cu drept cuvînt în post-fașa la editia romînească din „Noaptea albă” s-a arătat că „după aprecierea lui Maxim Gorki, prin dramatismul puternic al situațiilor și conflictelor care stau la baza atît a romanelor cit și a nuvelisticilor sale, prin complexitatea psihologică a personajelor, prin extraordinara forță de evocare și expresivitate în zugrăvirea relațiilor dintre oameni, Dostoevski nu poate fi egalat decît cu Shakespeare”.

Observația lui Maxim Gorki e plină de implicații. Numai Shakespeare e atît de bogat, atît de universal și nu mai de un asemenea geniu se poate alătura numele lui Dostoevski. Sîntem îndreptățiți să mai facem o observație: Nu se pare că Dostoevski e mai capabil decît Shakespeare de o totală aderență la suferința umană; e mai comprehensiv. Și afirmăm poastră și raficată de „Crimă și pedeapsă”, cel mai reprezentativ cap de operă al marelui creator.

Despre această carte excepțională și care, pe bună dreptate, a provocat o adevărată revoluție în literatura universală, s-a scris enorm. Critici, literați și sociologi au analizat-o în fel și chip. E inutil să mai rezumăm aici fabulația acestui cap de operă dostoevskian.

Om stăruj, doar, asupra eroului principal care rezumă în persoana sa pe atîția Raskolnikov și timpului, fie că a săvîrșit, fie că au pregăt, nu mai ieșirea din impasul unei existențe înfiorătoare prin crimă. Nici nu interesează atît raționamentul personal, cit condiția materială în care erau osîndiți să-și ducă viața eroii cărții, Raskolnikov asistă la decădere pe ultima treaptă a mizeriei, a lui Marmeladov (și citi Marmeladov nu circula de-a lungul și de-a latul Rusiei tariste, coplesită de beznă) și e hotărît să reacționeze, cu violență, împotriva împrejurărilor, împotriva legilor de fier ale unui regim stupid în care banul guvernă, a unei orînduirii triste în care cei mulți, milio-

nele de roboți, se topeau ca lumina rea, istoviti de muncă sălbatică și de boală.

Într-o asemenea orînduire temperamentele sensibile, capabile de dăruri și conștiințele curate în care asprinea realităților răsună puternic, luau altitudine.

Cei mai buni dintre cei mai buni fi ai Rusiei au pornit lupta de eliberare a maselor, de înfrîngere a teroarei a exploatare, a arbitrarului. Ei au plătit cu libertatea și, adesea, cu viața aceeași lăure de atitudine. Dar jertfa lor a dat roade și lumea, plină de păcate, a moșierilor și a fabricanților, a băncierilor și a prigonitorilor, a imbubaților și a retrograzilor a pierit.

„Crimă și pedeapsă” nu-l prezintă însă pe acești eroi ai cauzei celor mulți. Dar, prin forța uriașă de analiză, de pătrundere în adîncul realităților, Dostoevski devine, prin nevoia unui acuzator al orînduirii de ieri. Cine este și ce vrea Raskolnikov?

El este o victimă a societății vechi. Raskolnikov nu vrea să devie un Marmeladov, să devie un sot nefericit cu o nevastă care se stînge de fîție. Nu vrea să aibă, ca acel model al dezastului moral, derivînd fatal din cel material, soarta lui Marmeladov, a cărei fiică, Sonia, se prostituează. Nu vrea, în sfîrșit, să fie unul din Marmeladovii care implinzau, de-a lungul și de-a latul, melegurile vechii împărății rusești, împărăția a absolutismului și a beznii. Și el are toate temerurile să tremure la gîndul că va reedita desinul amar al modelului pe care îl are în față. Familia i se zbate în cumplita nevoia materiale și sărăcie. Dînia, e amenințată să devie o doua Sonia, obligată fiind să se mărite cu un înș fată de care nu simte nici o afinitate, care nu-i suscită nici o afecțiune.

Dimpotrivă Lujin e un individ abject care își cumpără nevasta ca pe o marfă. Raskolnikov trebuie să pase dintr-un asemenea impas — așa își spune eroul cărții — să iasă cu orice preț și în orice chip. El sare treptele oricărei ierarhii etice. Examinează rostul cămătăriei — o bătrînă exploatare a nenorocirilor altora — și găsește că un asemenea exemplar omeneș e inutil.

Nu mai interesează de loc explicația să-i zicem „teoretică” pe care Dostoevski o dă asasinatului. Nu mai interesează divagațiile, perorațiile, partea „filozofică” a acestui unuic în literatură. Interesează tabloul de iad al lumii vechi, descris cu o mină de artist genial, interesează omul căruia Dostoevski nu-și lasă nici o părțică sufletescă, fie ea cit de infimă, neanalizată. Și din această spăimîntătoare pictură, societatea taristă iese zdrobită. În lumina criticii sale necrutătoare, regimul vechi își arată ta-rele, leprele, toate fețele sale monstruoase. Puține cărți au constituit un alt de zăduitor act de acuzare al unor orînduirii săbatiche în care omul e demis din umanitate. Puține cărți au mai fost atît de revelatoare prin soartă, tera la suprafață a cauzelor care înjosesc, care maculează, care distrug omul și omnia.

„Cartea Rusă” a făcut un real serviciu culturii noastre prin prezentarea romanului într-o tălmăcire demnă de laude. Scritoarea Stefana Velisar Teodoreanu și traducătoarea (sărbăta Dumbravă au izbutit să ofere cititorilor romini o versiune autentică literară și să aducă, astfel, un omagiu pe deplin meritat genialului Dostoevski.

I. Peltz

Ioșif Utkin

Un pîrîu în noapte

Ită-l, ascultăți și beți. E-ai cuiva și e al nimănui. Ca un flaut de argint arată Cînd gîște pe nisip hai-hui.

Curge murmurînd, printr-un coclair, iar lucră-l clară de-o privești ca niște claviatură de aur se resring țările cerești.

Stau umit și plîn de pioșie fermecat de-atîi înalț azur ridicat ca o furnicărie o furnicărie de-aur pur.

Vezi, aici te-ai implînt, speranță unde lîngă-al meu praf picor stau doar chiparoiș de faianță lîngă drum ca lîngă un covor.

Sub un sal de-o strălucire rară, stînd între țâceri și-nțuneclimi cu sprincene negre e-o tă-ară Eimicea, în ochi cu albaştri.

Fericirea astăzi mă desfătă iusă fericiți și trai tîhnit iur că greu le-am cucerit, odată, — în tranșee cu-acest braț rînit.

Da, eu am trăit dar nu în săgă ci pe trup cu rîni și schingiuiri. Cîntă-mi deci ceva, tătaro dragă despre fericitele taburi.

Zimbetul pe buze cînd ti-adie vesel, azurii, în gales joc ca un peștișor de-argintărie iese printre buzele-ți de foc.

Trebuiau să-mi fie mai întegre vorbele. Mă incurcă, duios, prin hăișul drumurilor negre din sprincenele-ți de abanos.

Ah! și ale naibi-aceste gene și albaştri ochi privind umiții!

Dar să-mi spuneți voi în care vreme ori fi fost poezii chibzuții? —

În romînește de Al. Andrițoiu

